

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ CHỨNG CỨ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN TRONG GIAI ĐOẠN ĐIỀU TRA, TRUY TỐ CÁC VỤ ÁN XÂM PHẠM SỞ HỮU CÓ TÍNH CHẤT CHIẾM ĐOẠT

LƯƠNG HẢI YẾN* - TRẦN VĂN TUÂN**

Trong những năm gần đây, các vụ án về các tội xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt diễn ra với tính chất, mức độ ngày càng nguy hiểm, phương thức thực hiện tội phạm có nhiều thay đổi, thủ đoạn phạm tội ngày càng tinh vi, xảo quyệt, số tiền chiếm đoạt ngày càng lớn. Trong phạm vi bài viết, tác giả tập trung nghiên cứu thực trạng, nguyên nhân của những hạn chế thiếu sót, và đưa ra một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ của Viện kiểm sát nhân dân trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

Từ khóa: Kiểm tra, đánh giá chứng cứ, xâm phạm sở hữu, có tính chất chiếm đoạt.

In the recent years, cases of property ownership infringement with appropriating nature have taken place with the increasingly dangerous nature and degree; methods of committing the crimes have come up with many changes; the criminal tricks have been more and more sophisticated, cunning; and the amount of appropriation has become larger and larger. Within the scope of this article, the authors focus on studying the practice, causes of shortcomings, and offers some solutions to improve the effectiveness of the evidence examination and evaluation of People's Procuracies in the period of investigating and prosecuting the cases of property ownership infringement with appropriating nature.

Keywords: Evidence examination and evaluation, property ownership infringement, appropriating nature.

Thực hiện chủ trương cải cách tư pháp trong công tác thực hành quyền công tố (THQCT), kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong điều tra các vụ án hình sự nói chung, các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng. Ngành kiểm sát đã ban hành các quy chế THQCT, kiểm sát điều tra (KSĐT) các vụ án hình sự, ban hành nhiều văn bản hướng dẫn nghiệp vụ, xây dựng cơ chế hoạt động vừa đảm bảo thực hiện tốt công tác quản lý chỉ đạo điều hành, vừa

tạo điều kiện cho Kiểm sát viên (KSV) thực hiện có hiệu quả nhiệm vụ kiểm sát điều tra nhằm đảm bảo cho ngành kiểm sát nhân dân thực hiện có hiệu quả hoạt động THQCT, KSĐT, truy tố các vụ án hình sự nói chung, các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng.

Trong giai đoạn điều tra, truy tố các

* Tiến sĩ, Khoa Tội phạm học và Điều tra tội phạm, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

** Thạc sĩ, Khoa tội phạm học và Điều tra tội phạm, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, khi thực hiện chức năng THQCT, KSĐT, Viện kiểm sát nhân dân (VKSND) có trách nhiệm phải đảm bảo mọi tội phạm phải được xử lý, không để oan sai, bỏ lọt tội phạm. Để có căn cứ truy cứu trách nhiệm hình sự người thực hiện hành vi phạm tội được chính xác, VKSND phải có quá trình đánh giá chứng cứ từ các chứng cứ đã thu thập được, những chứng cứ này là phương tiện chứng minh tội phạm và người thực hiện hành vi phạm tội, làm sáng tỏ sự thật vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

Theo số liệu thống kê của VKSND tối cao, trong hơn 10 năm, từ năm 2007 đến hết năm 2017, VKSND đã truy tố tổng số 266.414 vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt với số bị can truy tố 446.384. Trong đó đình chỉ 1.315 vụ/275.480 tổng số vụ thụ lý chiếm tỷ lệ 0,4% với số bị can đình chỉ 2.297/ 446.384 tổng số bị can thụ lý chiếm tỷ lệ 0,5%; Tạm đình chỉ 342 vụ/ 275.480 tổng số vụ thụ lý, chiếm tỷ lệ 01%, với số bị can 559/446.384 số bị can thụ lý, chiếm 0,1%. Số vụ Tòa án xét xử là 263.140/300.243 tổng số vụ Tòa án thụ lý chiếm tỷ lệ 87,6% với số bị cáo Tòa án xét xử 419.202/487.795 bị cáo; Đình chỉ 670 vụ/1.127 bị cáo; Tạm đình chỉ 294 vụ/548 bị cáo⁽¹⁾.

Từ việc nghiên cứu các báo cáo, chuyên đề tổng kết của VKSND cũng như của địa phương; thông qua các buổi hội thảo, tọa đàm cho thấy: Bên cạnh những kết quả đã đạt được, quá trình kiểm tra, đánh giá chứng cứ của VKSND trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt từ năm 2007 đến hết năm 2017 vẫn còn một số tồn

tại, thiếu sót nhất định cụ thể sau:

- Hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ ở một số VKSND địa phương chưa được quan tâm đúng mức. Việc nghiên cứu, đánh giá các chứng cứ do Cơ quan điều tra (CQĐT) thu thập để xét phê chuẩn các quyết định tố tụng còn thiếu chặt chẽ, chưa thường xuyên nắm thông tin tố giác, tin báo tội phạm và kiến nghị khởi tố liên quan đến tội phạm xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nên nhiều vụ việc xác minh tố giác, tin báo bị kéo dài dẫn đến khiếu kiện rất phức tạp. Một số vụ việc mặc dù có căn cứ xác định tội phạm xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nhưng CQĐT ra quyết định không khởi tố vụ án, một số vụ việc không có dấu hiệu tội phạm lại ra quyết định khởi tố vụ án dẫn đến tình trạng bỏ lọt tội phạm, bỏ lọt người phạm tội hoặc làm oan người vô tội. Trong một số vụ việc, hình sự hóa các quan hệ dân sự hoặc dân sự hóa các vụ án hình sự gây khiếu kiện kéo dài, gây thắc mắc, nghi ngờ trong dư luận quần chúng nhân dân.

- Tình trạng án oan sai, bỏ lọt tội phạm và án đình chỉ điều tra do không có sự việc phạm tội hoặc hành vi không cấu thành tội phạm vẫn còn xảy ra trong cả giai đoạn điều tra và giai đoạn truy tố. Nhiều trường hợp đình chỉ điều tra miễn trách nhiệm hình sự theo Khoản 1 và Khoản 2, Điều 25 Bộ luật hình sự (BLHS) năm 1999 đối với bị can phạm tội Lừa đảo chiếm đoạt tài sản, tội Lạm dụng tín nhiệm chiếm đoạt tài sản thường được vận dụng các tình tiết giảm nhẹ tại Khoản 1 Điều 46 BLHS năm 1999 như nhân thân tốt, thành khẩn khai báo, khắc phục hậu quả... chưa phù hợp. Các trường hợp đình chỉ điều tra không đúng chủ yếu do việc phân loại, xử lý vụ việc ngay từ đầu không chính xác, quá trình điều tra không làm rõ được hành

¹ Thống kê của Cục thống kê tội phạm và Công nghệ thông tin - VKSND tối cao

vi phạm tội của bị can. CQĐT còn thống nhất một chiều với VKS trong nhận định, đánh giá vụ án; Có biểu hiện lạm dụng Điều 25 BLHS hoặc khoản 2 Điều 107 Bộ luật tố tụng hình sự (BLTTHS) năm 2003 để đình chỉ điều tra.

Đối với các trường hợp đình chỉ điều tra do đã hết thời hạn điều tra mà không chứng minh được bị can đã thực hiện tội phạm do quá trình điều tra gặp khó khăn, không thu thập được tài liệu chứng cứ buộc tội ngay từ đầu, tiềm ẩn việc bỏ lọt hoặc làm oan người không phạm.

- Công tác điều tra án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt ở một số địa phương còn hạn chế, có những vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt quá trình điều tra không thu thập đầy đủ các chứng cứ buộc tội, gỡ tội, giám định không làm rõ những dấu vết, chứng cứ quan trọng từ hiện trường. Đồng thời, do quá tin vào lời nhận tội của bị can, chưa chú trọng phát hiện, thu thập, củng cố chứng cứ khác ngay từ đầu (lấy lời khai người làm chứng, nhận dạng, đối chất...). Đây là nguyên nhân cơ bản dẫn đến số vụ phải trả hồ sơ điều tra bổ sung còn nhiều, kéo dài thời hạn giải quyết vụ án, ảnh hưởng đến quyền và lợi ích hợp pháp của công dân, ảnh hưởng đến tính đúng đắn, nghiêm minh của hoạt động tư pháp hình sự.

- Hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ không đầy đủ, toàn diện dẫn đến việc các tình tiết của vụ án không được làm sáng tỏ một cách khách quan, bỏ lọt tội phạm hoặc áp dụng khung hình phạt không được chính xác vì không chứng minh làm rõ được số tài sản chiếm đoạt, nên án bị hủy điều tra, xét xử lại còn xảy ra.

- Tội phạm sử dụng công nghệ cao ngày một gia tăng trong khi rất nhiều KSV

trong ngành Kiểm sát hiện nay không được trang bị đầy đủ kiến thức chuyên sâu về công nghệ thông tin. Do đó, việc thu thập, tổng hợp và nhất là kiểm tra, đánh giá chứng cứ trong những vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt có liên quan đến công nghệ cao còn chưa thật sự hiệu quả.

Nguyên nhân của những hạn chế, thiếu sót

Thứ nhất, nguyên nhân khách quan

Thực tế cho thấy, nhiều vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, các đối tượng thực hiện hành vi phạm tội đã sử dụng máy móc, thiết bị công nghệ công tin thực hiện tội phạm, các chứng cứ chứng minh của những tội phạm này thường lưu giữ ở các thiết bị điện tử trong máy móc hiện đại... nhưng BLTTHS năm 2003 đã không quy định nguồn chứng cứ này. Khắc phục những tồn tại này, BLTTHS năm 2015 đã sửa đổi, bổ sung mở rộng thêm các loại nguồn chứng cứ bao gồm: Dữ liệu điện tử, kết luận định giá tài sản; kết quả thực hiện ủy thác tư pháp và hợp tác quốc tế khác nhằm đáp ứng yêu cầu thực tiễn phòng, chống tội phạm hiện nay ở nước ta.

- Lực lượng đấu tranh phòng chống tội phạm xâm phạm sở hữu còn thiếu. Các chủ thể đánh giá chứng cứ chưa được đào tạo chuyên sâu về chế định chứng cứ và kỹ năng kiểm tra, đánh giá chứng cứ đối với các vụ án hình sự nói chung và các vụ án xâm phạm sở hữu nói riêng.

- Nhiều vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt có yếu tố nước ngoài; nhiều vụ án có đông bị hại nằm rải rác ở các tỉnh, thành phố khác nhau; phạm vi thực hiện hành vi phạm tội của bị can được thực hiện trên địa bàn rộng. Đây cũng là một trong những nguyên nhân gây khó khăn cho công tác kiểm tra, đánh

giá chứng cứ.

- Điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho việc giải quyết các vụ án xâm phạm sở hữu, trong đó trọng tâm là hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ đối với các vụ án này còn nhiều bất cập. Chưa có kinh phí đủ lớn để đầu tư trang thiết bị đáp ứng yêu cầu của cuộc đấu tranh phòng, chống loại tội phạm này. Chưa có cơ chế, chính sách đặc biệt để phục vụ tốt đối với lực lượng chuyên trách đấu tranh phòng chống tội phạm xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt. Đây cũng là nguyên nhân làm cho một số cán bộ, KSV thiếu an tâm công tác, ảnh hưởng nhất định đến tư tưởng nghiệp vụ chuyên môn của đội ngũ cán bộ, KSV các cấp.

Thứ hai, nguyên nhân chủ quan

- Lãnh đạo VKSND các cấp ở một số địa phương thực hiện chưa đầy đủ trách nhiệm và còn hạn chế trong công tác quản lý, chỉ đạo, điều hành hoạt động nghiệp vụ. Trong quá trình giải quyết các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, lãnh đạo một số đơn vị không kiểm tra chặt chẽ hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ của KSV được phân công THQCT, KSĐT, kiểm sát xét xử (KSXX) các vụ án này, không giám sát việc thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn theo quy định của pháp luật tố tụng hình sự và quy chế nghiệp vụ khi thực hiện hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ; không chỉ đạo, xử lý kịp thời các vướng mắc trong quá trình kiểm tra, đánh giá chứng cứ. Khi duyệt án, Lãnh đạo chỉ căn cứ vào báo cáo của KSV, không trực tiếp kiểm tra tài liệu, chứng cứ trong hồ sơ nên không phát hiện được những thiếu sót trong quá trình giải quyết vụ án, cũng như hạn chế trong nghiên cứu đề xuất của KSV. Không phát hiện được những mâu thuẫn, những thiếu sót của KSV trong quá trình kiểm

tra đánh giá chứng cứ. Quá tin tưởng vào việc thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ của CQĐT dẫn đến việc phê chuẩn các quyết định tố tụng của CQĐT, xây dựng cáo trạng truy tố bị can không đảm bảo giá trị chứng minh khi kiểm tra, đánh giá và sử dụng chứng cứ⁽¹⁾.

- Việc phân công THQCT, KSĐT, KSXX các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt cho KSV còn chưa thận trọng, chưa đánh giá đúng trình độ chuyên môn của cấp dưới. Công tác kiểm tra, quản lý nghiệp vụ, tổng kết rút kinh nghiệm nhất là rút kinh nghiệm việc tổng hợp, đánh giá chứng cứ qua các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt chưa thực sự kịp thời, đạt hiệu quả, còn tình trạng vi phạm, thiếu sót trong việc tổng hợp, đánh giá chứng cứ.

- Năng lực chuyên môn nghiệp vụ nói chung, khả năng kiểm tra, đánh giá chứng cứ các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng của một bộ phận KSV còn hạn chế, chưa nắm chắc được các quy định cụ thể của BLHS, BLTTHS và các văn bản hướng dẫn thi hành luật, Quy chế nghiệp vụ của ngành; chưa làm tốt vai trò trách nhiệm của mình trong quá trình kiểm tra, đánh giá chứng cứ; còn mang nặng tư duy buộc tội, coi nhẹ việc kiểm tra, đánh giá các chứng cứ gỡ tội, không đảm bảo tính khách quan khi thực hiện hoạt động này.

- Công tác phối hợp trong ngành (giữa Viện kiểm sát (VKS) cấp trên với VKS cấp dưới; phối hợp giữa CQĐT và VKSND ở một số địa phương chưa thật sự đi vào nề nếp, không khoa học, còn mang tính hình thức. Công tác phối hợp giữa Điều tra viên (ĐTV) và KSV ở một số địa phương

¹ Viện kiểm sát nhân dân tối cao (2015), *Báo cáo chuyên đề án hình sự do Viện kiểm sát truy tố, Tòa án tuyên bị cáo không phạm tội hoặc hủy để điều tra xét xử lại thuộc các tỉnh, thành phố khu vực phía Nam*, Hà Nội.

còn chưa thường xuyên, tích cực, chưa thật sự sát sao, đạt hiệu quả dẫn đến chất lượng giải quyết nhiều vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt chưa được đảm bảo.

Một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ của VKSND trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt

Trước yêu cầu đổi mới của ngành Kiểm sát nhân dân theo định hướng cải cách tư pháp nhằm nâng cao chất lượng kiểm tra, đánh giá chứng cứ trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt đáp ứng yêu cầu cải cách tư pháp, VKSND các cấp cần thực hiện tốt các giải pháp chủ yếu sau:

Một là, nâng cao trình độ lý luận về kiểm tra, đánh giá chứng cứ cho đội ngũ KSV trong ngành Kiểm sát nhân dân

- VKSND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương thường xuyên tổ chức tổng kết, rút kinh nghiệm về nghiệp vụ THQCT, kiểm sát hoạt động tư pháp, cho đội ngũ KSV; tổ chức rút kinh nghiệm trong việc kiểm tra, đánh giá chứng cứ trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án hình sự, trong đó có các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt. Tăng cường công tác nghiên cứu khoa học, tổ chức các cuộc hội thảo khoa học nghiệp vụ thông qua việc xây dựng các đề tài khoa học, chuyên đề nghiệp vụ nhằm nâng cao trình độ lý luận đối với những người được giao thẩm quyền THQCT, kiểm sát hoạt động tư pháp nhằm phục vụ tích cực hoạt động của VKSND trong THQCT, kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong giai đoạn điều tra, truy tố và xét xử các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

- Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

và Trường đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm sát tại thành phố Hồ Chí Minh cần có kế hoạch thường xuyên tổ chức mở các lớp đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm sát chuyên ngành; các lớp đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ THQCT, KSĐT, KSXX các vụ án xâm phạm sở hữu; mở lớp chuyên sâu về hoạt động kiểm tra đánh giá chứng cứ các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, mời các chuyên gia có kinh nghiệm trong lĩnh vực THQCT, kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong giai đoạn điều tra, truy tố và xét xử các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt đến báo cáo thực tế, phổ biến những kinh nghiệm trong hoạt động thực tiễn nhằm nâng cao năng lực, trình độ chuyên môn nghiệp vụ cho đội ngũ công chức, KSV trong công tác này.

- Tăng cường công tác tổng kết thực tiễn, xây dựng các chuyên đề rút kinh nghiệm, tổ chức sinh hoạt nghiệp vụ ở tại VKSND địa phương các cấp khi có thông báo rút kinh nghiệm qua những vụ án cấp trên hủy, sửa hoặc những vấn đề cần rút kinh nghiệm thông qua các vụ án cụ thể liên quan đến thu thập kiểm tra, đánh giá chứng cứ để KSV rút kinh nghiệm nhằm nâng cao chất lượng hoạt động kiểm tra đánh giá chứng cứ trong quá trình THQCT, KSĐT, KSXX các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

- Sau khi BLHS năm 2015, BLTTHS năm 2015 sửa đổi, bổ sung năm 2017, Luật tổ chức QĐT hình sự có hiệu lực thi hành, VKSND các cấp cần tổ chức tập huấn chuyên sâu về các đạo luật này giúp cho đội ngũ KSV trực tiếp làm nhiệm vụ THQCT, kiểm sát hoạt động tư pháp trong lĩnh vực hình sự nắm chắc những điểm mới được xây dựng, bổ sung sửa đổi quy định trong BLTTHS, Luật tổ chức QĐT hình sự, Luật tổ chức VKSND nhằm tạo

điều kiện cho KSV và những người tiến hành tố tụng thực hiện tốt hoạt động THQCT, kiểm sát tuân theo pháp luật trong lĩnh vực hình sự, trong đó có hoạt động kiểm sát, đánh giá chứng cứ trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án hình sự nói chung, các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng.

Hai là, KSV cần chủ động trực tiếp tiến hành một số hoạt động điều tra thu thập, củng cố chứng cứ trong trường hợp cần thiết theo quy định của pháp luật

Để đảm bảo việc buộc tội được chính xác, không oan sai, bỏ lọt tội phạm, không làm oan người vô tội, khi THQCT và KSĐT các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, KSV cần chủ động trong việc thu thập củng cố, đánh giá chứng cứ, cụ thể :

- Trường hợp phát hiện CQĐT có vi phạm pháp luật nghiêm trọng trong hoạt động kiểm tra, xác minh tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố hoặc có dấu hiệu bỏ lọt tội phạm mà VKS đã yêu cầu bằng văn bản nhưng không được khắc phục thì VKS sẽ trực tiếp giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm và kiến nghị khởi tố. KSV được phân công giải quyết tố giác tin báo phải thực hiện việc xác minh, kiểm tra một cách tỉ mỉ, đồng thời mang tính toàn diện tất cả nội dung, tình tiết liên quan tới tố giác, tin báo... Việc lấy lời khai của đối tượng tình nghi, bị hại, việc trưng cầu giám định, yêu cầu định giá tài sản khi giải quyết tố giác tin báo, tội phạm kiến nghị khởi tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt là hoạt động cần được tiến hành kịp thời giúp cho việc thu thập, đánh giá chứng cứ trong giai đoạn này được đảm bảo.

- KSV cần nâng cao tính chủ động trong việc trực tiếp thực hiện các biện pháp điều tra nhằm thu thập, củng cố, kiểm tra,

đánh giá chứng cứ thông qua các biện pháp điều tra. Sau khi tiến hành các biện pháp điều tra, việc xem xét, đối chiếu các nguồn chứng cứ này phải được đánh giá trên phương diện đảm bảo tính toàn diện, khách quan, liên quan tới các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt có ý nghĩa trong việc chứng minh làm sáng tỏ sự thật của vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

Ba là, tăng cường công tác phối hợp trong ngành và liên ngành khi thực hiện hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ trong điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt

Để hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ của KSV trong giai đoạn điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt được bảo đảm chất lượng thì vấn đề phối hợp trong ngành (VKSND cấp trên - VKSND cấp dưới) và liên ngành (CQĐT-VKS) giữ vai trò quan trọng ảnh hưởng trực tiếp đến hoạt động này.

- Về quan hệ phối hợp trong ngành

Đối với những vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, khi quan điểm giữa các cơ quan tiến hành tố tụng (CQĐT-VKS) không thống nhất trong việc kiểm tra, đánh giá chứng cứ thì VKS cấp dưới cần tích cực chủ động báo cáo VKS cấp trên xin ý kiến chỉ đạo. Các đơn vị nghiệp vụ của VKS cấp trên cũng cần phối hợp, chỉ đạo VKS cấp dưới trong việc kiểm tra, đánh giá chứng cứ khi giải quyết loại án này.

- Về quan hệ phối hợp liên ngành

Công tác phối hợp nghiệp vụ giữa Điều tra viên và KSV trước khi vụ án kết thúc điều tra phải được thường xuyên thực hiện. ĐTV và KSV cùng rà soát lại toàn bộ chứng cứ của vụ án, nếu cần bổ sung thì trao đổi cùng bổ sung kịp thời

và hoàn thiện các thủ tục tố tụng của vụ án đảm bảo các nguồn chứng cứ của vụ án mang đầy đủ các thuộc tính và có giá trị chứng minh. Trong giai đoạn điều tra, khi có quan điểm khác nhau về hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ và đường lối giải quyết vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, VKSND cần chủ động tổ chức các cuộc họp liên ngành để cùng bàn bạc, trao đổi, đưa ra những biện pháp tháo gỡ vướng mắc khắc phục những hạn chế, thiếu sót, thu thập bổ sung chứng cứ...

Cần tiếp tục xây dựng bổ sung các thông tư, quy chế phối hợp giữa CQĐT và VKS khi thực hiện các quy định của BLTTHS với nội dung đầy đủ, cụ thể, hơn trong đó sự phối hợp giữa các chủ thể tiến hành tố tụng trong hai cơ quan này (ĐTV-KSV) được đề cao, mang tính khoa học phù hợp với thực tiễn giải quyết các vụ án hình sự, tạo cơ chế thuận lợi cho các cơ quan tiến hành tố tụng đảm bảo việc thực hiện các quy định của BLTTHS đồng thời nâng cao chất lượng kiểm tra, đánh giá chứng cứ các vụ án hình sự nói chung, các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng.

Bốn là, đề cao vai trò quản lý, chỉ đạo của Lãnh đạo Viện kiểm sát nhân dân trong hoạt động kiểm tra đánh giá chứng cứ của Viện kiểm sát trong điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt

- Lãnh đạo VKS phải trực tiếp cùng KSV tham gia vào hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ đối với các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt phức tạp, án nghiêm trọng, đặc biệt nghiêm trọng... đảm bảo chứng cứ được đánh giá một cách khách quan, toàn diện có ý nghĩa chứng minh làm sáng tỏ sự thật vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt; đảm bảo các quyết định tố

tụng được ban hành kịp thời, đúng đắn, hợp pháp và có căn cứ. Đối với những vụ án phức tạp, án truy xét, án có đồng phạm, nhiều bị hại (Tội trộm cắp tài sản, cướp tài sản, lừa đảo chiếm đoạt tài sản...) việc thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ phức tạp trước khi phê chuẩn quyết định khởi tố bị can, phê chuẩn việc áp dụng các biện pháp ngăn chặn, quyết định việc truy tố Lãnh đạo VKSND các cấp phải trực tiếp cùng KSV nghiên cứu, kiểm tra đánh giá chứng cứ để chỉ đạo kịp việc thu thập bổ sung chứng cứ nhằm đảm bảo chứng cứ được thu thập đủ cả “chất” và “lượng” chứng minh làm rõ sự thật vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt.

- Trước khi ban hành các quyết định tố tụng, lãnh đạo đơn vị phải nghe KSV được phân công THQCT, KSĐT báo cáo hệ thống chứng cứ bao gồm cả chứng cứ buộc tội và chứng cứ gỡ tội trên phương diện tổng hợp toàn bộ chứng cứ của vụ án với đầy đủ các thuộc tính và tính chứng minh cao; sử dụng các chứng cứ đã được thu thập; đánh giá, xác định giá trị chứng minh của từng chứng cứ và toàn bộ chứng cứ trong việc chứng minh các tình tiết cụ thể cũng như toàn bộ vụ án; tái tạo hoàn chỉnh lại vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt đảm bảo các quyết định tố tụng được ban hành tuyệt đối kịp thời, chính xác.

- Tăng cường và đổi mới công tác quản lý chỉ đạo điều hành đối với hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt trong giai đoạn điều tra, truy tố ở tất cả các cấp VKSND. Nắm và quản lý chặt chẽ việc tuân thủ pháp luật của CQĐT; kịp thời đề ra các yêu cầu điều tra đảm bảo chất lượng đối với CQĐT trong việc thu thập củng cố chứng cứ của vụ án, chỉ đạo KSV kiểm tra, đánh giá chứng cứ có

căn cứ, đảm bảo việc chứng minh làm rõ sự thật vụ án.

- Lãnh đạo các đơn vị VKS các cấp cần không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn nói chung và kỹ năng kiểm tra đánh giá chứng cứ nói riêng, nâng cao kỹ năng quản lý, chỉ đạo điều hành. Bên cạnh đó, cần có cơ chế để thực hiện chế độ kiểm tra của lãnh đạo với cấp dưới; xây dựng cơ chế phối hợp kiểm tra liên ngành để kịp thời phát hiện, chấn chỉnh vi phạm của CQĐT cũng như các VKS, các phòng nghiệp vụ, thực hiện tốt vai trò chỉ đạo nghiệp vụ nói chung, kiểm tra, đánh giá chứng cứ nói riêng.

Năm là, chú trọng việc lựa chọn, bố trí KSV có đủ phẩm chất, năng lực, trình độ để THQCT, KSĐT, KSXX các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt

Đánh giá, sử dụng cán bộ là một vấn đề hết sức quan trọng trong công tác cán bộ. Việc đánh giá, sử dụng cán bộ đúng năng lực, đúng sở trường là một vấn đề hết sức quan trọng trong công tác cán bộ vì đánh giá cán bộ đúng mới phát huy được khả năng, sở trường của cán bộ. Vì vậy, cần ưu tiên sắp xếp, bố trí cán bộ, KSV có trình độ, năng lực chuyên môn chuyên sâu, có phương pháp, có khả năng trong việc nghiên cứu, giải quyết vụ án hình sự nói chung, khả năng kiểm tra, đánh giá chứng cứ các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng. Đó là những cán bộ, KSV có phương pháp, có khả năng nghiên cứu hồ sơ vụ án; bản lĩnh; tự tin trong hoạt động chuyên môn nghiệp vụ, có kỹ năng hoạt động kiểm tra, đánh giá chứng cứ nói riêng. Đạt được những tiêu chí này, hoạt động điều tra truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt sẽ đảm bảo, đáp ứng yêu cầu về nghiệp vụ, tránh oan sai, bỏ lọt tội phạm.

Sáu là, quan tâm tăng cường cơ sở vật chất, phương tiện đáp ứng yêu cầu kiểm tra, đánh giá chứng cứ của VKS nói chung, trong điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng

Để nâng cao chất lượng hiệu quả hoạt động THQCT, kiểm sát tuân theo pháp luật trong hoạt động điều tra, truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt, ngành Kiểm sát cần quan tâm đầu tư cơ sở vật chất để việc thực hiện chuyên môn nghiệp vụ nhằm đáp ứng những yêu cầu cải cách tư pháp theo các hướng cụ thể sau:

- Đầu tư cơ sở vật chất để đáp ứng yêu cầu hoạt động của Viện kiểm sát khi trực tiếp xác minh tố giác, tin báo tội phạm và kiến nghị khởi tố vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt

Để phù hợp với Luật tổ chức VKSND năm 2014, tăng cường trách nhiệm của VKSND nhằm chống bỏ lọt tội phạm, chống làm oan người vô tội, BLTTHS năm 2015 đã bổ sung 03 điều luật (Điều 159, Điều 160, Điều 161) để quy định cụ thể nhiệm vụ, quyền hạn của VKS khi THQCT và kiểm sát việc khởi tố; quy định trách nhiệm của VKS phải giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố trong trường hợp phát hiện CQĐT tra có vi phạm pháp luật nghiêm trọng trong hoạt động kiểm tra, xác minh tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố hoặc có dấu hiệu bỏ lọt tội phạm mà VKS đã yêu cầu nhưng không được khắc phục. Cụ thể:

+ Trực tiếp tiến hành các hoạt động thu thập thông tin, tài liệu, đồ vật từ cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan để kiểm tra, xác minh nguồn tin;

+ Ghi lời khai người tố cáo, người bị hại; tiến hành các hoạt động ghi lời khai, xác minh đối tượng tình nghi phạm tội;

+ Thực hiện các hoạt động khám nghiệm, thực nghiệm điều tra; trung cầu giám định, yêu cầu định giá tài sản...

Vì vậy, ngành Kiểm sát nhân dân cần quan tâm bổ sung các phương tiện nghiệp vụ, bổ sung kinh phí để tạo điều kiện cho VKSND các cấp thực hiện có hiệu quả các hoạt động xác minh tố giác tội phạm và kiến nghị khởi tố vụ án.

- *Đầu tư cơ sở vật chất để đáp ứng yêu cầu hoạt động của Viện kiểm sát khi trực tiếp tiến hành một số hoạt động điều tra trong quá trình điều tra truy tố các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt*

Cần xác định kinh phí, cơ sở vật chất, phương tiện phục vụ hoạt động của VKSND có tính đặc thù như hoạt động THQCT, kiểm sát điều tra tại hiện trường các vụ án hình sự (Kiểm sát việc khám nghiệm hiện trường, trong các vụ án chiếm đoạt tài sản dẫn đến hậu quả làm chết người). Vì vậy, đề nghị lãnh đạo VKSND tối cao cần tăng cường đầu tư kinh phí, cơ sở vật chất, phương tiện phục vụ hoạt động kiểm sát việc khám nghiệm; tăng cường đầu tư kinh phí, cơ sở vật chất cũng như phương tiện mang tính đặc thù trong công tác của VKSND khi tiến hành một số hoạt động điều tra theo kế hoạch dài hạn (3 năm hoặc 5 năm, 10 năm) và trong từng năm cụ thể. Xác định loại, số lượng cụ thể về cơ sở vật chất, phương tiện phục vụ hoạt động của VKSND như trụ sở, phương tiện, thiết bị kỹ thuật.

- *Đầu tư kinh phí phục vụ việc đào tạo nâng cao kỹ năng ghi âm, ghi hình và các phương pháp kỹ thuật nghiệp vụ khác giải mã dữ liệu điện tử nhằm thực hiện tốt hoạt động thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp.*

+ Để việc ghi âm, ghi hình trong quá trình hỏi cung bị can của KSV được đảm bảo đúng trình tự quy định của TTHS,

nguồn chứng cứ thu thập qua việc ghi âm, ghi hình, ngành Kiểm sát nhân dân cần bổ sung kinh phí, kịp thời triển khai đào tạo kiến thức, kỹ năng, phương pháp ghi âm, ghi hình cho lực lượng KSV đảm bảo các chứng cứ thu thập được của KSV khi tiến hành ghi âm, ghi hình trong các buổi hỏi cung bị can, lấy lời khai nhân chứng có giá trị chứng minh đối với vụ án nhằm chống oan chống lọt trong quá trình THQCT, kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong điều tra, truy tố và xét xử các vụ án hình sự nói chung, các vụ án xâm phạm sở hữu có tính chất chiếm đoạt nói riêng.

+ Dữ liệu điện tử là ký hiệu, chữ viết, chữ số, hình ảnh, âm thanh hoặc dạng tương tự được tạo ra, lưu trữ, truyền đi hoặc nhận được bởi phương tiện điện tử; Dữ liệu điện tử được thu thập từ phương tiện điện tử, mạng máy tính, mạng viễn thông, trên đường truyền và các nguồn điện tử khác; Giá trị chứng cứ của dữ liệu điện tử được xác định căn cứ vào cách thức khởi tạo, lưu trữ hoặc truyền gửi dữ liệu điện tử; cách thức bảo đảm và duy trì tính toàn vẹn của dữ liệu điện tử; cách thức xác định người khởi tạo và các yếu tố phù hợp khác. Với sự đầu tư của Nhà nước về phương tiện kỹ thuật trong đấu tranh với tội phạm công nghệ cao và cũng đã có nhiều tiến bộ trong thu thập chứng cứ điện tử phục vụ điều tra hình sự, nhưng sự phát triển và thay đổi nhanh chóng của các loại phương tiện điện tử, thiết bị số đang đặt ra thách thức này càng lớn đối với kỹ thuật hình sự hiện nay. Vì vậy, ngành Kiểm sát nhân dân cần đầu tư phát triển cơ sở vật chất kỹ thuật phục vụ cho KSV các cấp thực hiện có hiệu quả hoạt động tìm kiếm, thu thập, sao lưu, phục hồi, giải mã dữ liệu điện tử./.